

Professzori villák és akik bennük laktak¹

Rácz Zoltán

építész, Rácz Építész Iroda, Debrecen

Rácz István

irodalomtörténész, anglista, egyetemi tanár, Debreceni Egyetem

Ebben az írásban öt debreceni professzori villát barangolunk be, ám hat professzorral találkozunk. Az egyik házban ugyanis két egyetemi tanár is lakott, apa és fia. A hat tudósból kettő orvos, egy matematikus, egy jogász, egy filozófus, egy pedig biokémikus. A felsorolás jól jelzi a Debreceni Egyetem sokszínűségét, amely alapításától kezdve fontos elv volt. Mindegyik villa lakója szerepet játszott vagy az egyetem megalapításában, vagy annak jelentős fejlesztésében, miközben maguk a villák a debreceni építészet történetéről mesélnek.

Képzeltbeli sétánkat a Szentpéteri Kun-villával kezdjük, amely a Simonyi út 40. szám alatt található (1. kép).

1. kép: A Szentpéteri Kun-villa

---

¹ A szerzők köszönetet mondanak Bazsa Györgynek a cikk megírásához nyújtott biztatásáért és segítségéért.

Azért nevezzük így, mert itt lakott *Szentpéteri Kun Béla* jogászprofesszor (1874–1950). Ő volt az alapító atyák egyike: 1904-től a Református Kollégium jogakadémiájának professzora, 1907-től pedig szakértőként részt vett az egyetem létrehozásában. A Jog- és Államtudományi Kar első dékánja (1914–15); később is többször töltötte be ezt a funkciót – ahogyan Csohány János tanulmányában írja, mindig történelmi válsághelyzetekben. Rektor is volt az 1930–31-es tanévben. Megjegyzendő: akkor mindig egy évig tartott a rektori ciklus. Érdekes és tanulságos, hogy ezt Szentpéteri Kun professzor helytelenítette, de nem egyéni ambíciótól fűtve, hanem elvi megfontolásból: azt hangoztatta, hogy csak a több éven át tartó ciklus ad lehetőséget az elképzelések megvalósítására.

Rektorsága azonban így sem múlt el nyom nélkül: ez időszak alatt folyt a főépület és az azt körülvevő tanári villák építése. Talán még ennél is fontosabb folyamatos jogtudósi tevékenysége. Tankönyveit életében is és azután is sokáig használták az oktatásban. Szűkebb szakterülete az egyházjog volt, és ebben nemcsak pályája kezdetéhez, a református kollégiumi környezethez kötődik, hanem előrevetíti a jogi képzés 1996-os újraindítását is, hiszen az (a hagyományokat követve) fontos profilként határozta meg az egyházjogot.

Szentpéteri Kun professzor, mint sok tanártársa, az egyetem közelében lakott. A kiemelkedő debreceni építész, Borsos József ismerte fel azt a lehetőséget, hogy a Nagyerdőt a várossal egy zöldtengely mentén össze lehet kötni, egészen a Nagyalomáig. A Simonyi út mögötti területeken további utcákat nyitott, bővítve a villanegyedet. 1961-től kezdve, a következő rendezési tervnek köszönhetően, társasházak építését is engedélyezték. Ezeket általában a régi villák előkertjében emelték, 3-4 szint magassággal, így ezek eltakarják a helyenként még most is álló régi nyaralót. Borsos villája szerencsés kivétel.

Ugyanis Borsos József tervezte a Simonyi úton, a Nagyerdő tövében (a nemzetközi historizmus kis kastélyai után) a 40. számú házat Szentpéteri Kun Béla számára 1912-ben. Az emeletes villában a földszint a nappali funkciókat látta el, a felső – részben tetőtéri szint – a lakás személyes övezete volt. Méretei tükrözték egy közéleleti ember igényeit, lehetővé tették otthoni munkáját s egyben a családi élet zavartalanságát is. Földszinti nappali terei alkalmasak voltak arra, hogy a család irodalom-tanár nő tagja rendszeres heti teák alkalmával egészítse ki az iskolai oktatást baráti beszélgetések formájában kedves tanítványjaival. Borsos ezt a házat már gazdagabban alakítja ki, mint a korábbi villáit. A beton-építészet itt is feltűnik, de az alaprajz tagoltsága, a tetők erdélyi hatású metszései, az eresz fagerendáinak faragása, a mértéktartó, mértánias növényi díszítés kellemes összhangban egyesül az egyszerű falfelületekkel, s Borsos további fejlődésének irányát sejteti. Az épület a későbbi átalakítások során szerencsére csak kevés helyen, a bejáratánál, az előlépcsőnél és az oldalsó lépcsőnél szenvedett változásokat. Több tulajdonosa volt az eltelt száz év alatt, s mivel nem védett, ezért a mindenkori lakók ízlésére volt bízva. Legutóbb a bejárat elötét

bontották le, nagyon helyesen, hiszen az nem volt eredeti. Szépen karbantartott épület, indokolt lenne a helyi védettsége. Különleges az öntöttvas kerítése, mert azonos mintázatú azzal, amelyik eredetileg a Csokonai Színház előtt állott.

Ha innen átsétálunk az Egyetem sugárút végére, ott a 70. szám alatt találjuk a *Rimanóczy-villát* (2. kép). Ezt nem a benne lakó professzor, hanem építésze után nevezzük így. Rimanóczy Gyula (1903–1958) a magyar modernista építészet egyik kiemelkedő alkotója. Legismertebb művei Budapesten találhatóak, például a Pasaréti téri templom és a közelében levő buszvégállomás, valamint a Bosnyák téri plébániatemplom.

Az Egyetem sugárúti villában lakott bérlőként **Gyires Béla** matematikaprofesszor (1909–2001). Több mint ötven évig élt itt a család (1946–1997).

2. kép: A Rimanóczy-villa

Később más egyetemi oktatók is laktak itt gyermekkorukban: Kovács László matematikus és Kovács Péter farmakológus. Legnevesebb lakója mégis Gyires Béla volt, aki egyaránt foglalkozott elméleti és alkalmazott matematikával; legfontosabb eredményeit a lineáris statisztikában érte el, de a mátrixelmélet és a valószínűségszámítás is kutatási területei közé tartozott. 1946-ban nevezték

ki egyetemi magántanárnak, és attól kezdve ötvenöt éven át a Debreceni Egyetemen tevékenykedett. Ő alapította meg, majd harminc éven át vezette a Valószínűségszámítási és Alkalmazott Matematika Tanszéket. Emlékét őrzi Debrecenben egy róla elnevezett utca, valamint az az emléktábla, amely az egyetem főépületének földszintjén látható.

Visszatekintve az épület születésének időszakára, azt látjuk, hogy a város építészetét a harmincas években a teljes nyitottság jellemezte. Megjelent Debrecenben is, már a harmincas évek elején a modern építészek CIAM csoportjának hatása, elsősorban fővárosi tervezők révén. Dávid Károly, Rimanóczy Gyula villáiknál elemeire szedték, s egyszerű mértani tömegekből újra összerakták házaikat. Hatásukra helyi építészek, Jost Ferenc, Vári Szabó Tibor is létrehozták kockaházaikat, dísztelen homlokzatokkal, egyszerű tömegkompozíciókkal. Komoly gondot jelentett azonban az építőknek a hagyományokkal szakító új építészet. A ferde tetőhöz szokott polgárok furcsa, kevert stílusú épületeket hoztak létre az egyre divatosabb formákból. Még az újbarokk hajlandóság is felelevenedik, karcsú, sima pillérekkel, lemezfödémekkel elegyedve.

Érett, szép megoldást mutat 1934-ből Rimanóczy Gyula bérvillája. Egy nagy kubusban helyezte el a két lakást, a délnyugati oldalon a szobák nagy ablakával, a többi oldalon a mellékhelyiségek sávablakaival. A szerkezeti és formai tisztaság érdekében az ovális lépcsőházat külön tömegben állította a ház mellé, így szinte képletszerű épületet alkotott. Elsősorban a Bauhaus esztétikája hatott „modern” építészetünkre, de a Rimanóczy-villa némileg Le Corbusier korai egykubusos házaira emlékeztet, melyek a húszas évek végén készültek. A funkció és forma egységének megfelelő, szigorúan geometrikus szerkesztésű homlokzatok, a részletek, díszítések tagadása, a sávablak, a félkörös lépcsőházak s az általában osztott tömeg jellemezte az új debreceni villákat is.

Nyul Imre helytörténeti kutató adatai szerint a villa eredetileg a magyar származású Mrs. Jay Poward részére épült az akkor még Horthy Miklós nevét viselő sugárútra. „Powardné önagysága” abban az időben évtizedek óta a francia Riviérán lakott, és élénk érdeklődéssel kísérte a korszerű építészeti mozgalmat. Az ő kifejezett kérése volt, hogy egy kissé franciás ízű, minden részében újstílusú házat tervezzenek neki. A krónika szerint az elkészült épület mégsem nyerte el mindenki tetszését (köztük Borsos József főépítészét sem), s erre Rimanóczy így fogalmazott: a modern strandfürdő épületei után nem hitte volna, hogy ez a villa ily nagy feltűnést fog kelteni, és oly sok kifogás alá esik. Az utókor helyre tette a kérdést. Az épület műemléki védettségű, állapota azonban meglehetősen leromlott. Ez meg az utókort jellemzi.

Utunk következő állomása a Wessprémi utca 7. szám (3. kép); itt lakott a debreceni orvostudomány és gyógyítás legendás alakja, **Ladányi Józsa** sebész (1898–1985). A professzor a mauthauseni koncentrációs tábor túlélője volt, a háború

után pedig hamarosan az Orvostudományi Kar, majd az önálló Orvostudományi Egyetem meghatározó egyénisége lett. Ő volt a DOTE II. számú Sebészeti Klinikájának alapító professzora és igazgatója (1951–1970); közben egy cikluson át az egyetem rektorhelyettesi teendőit is ellátta (1962–65). Számos területtel foglalkozott a golyvakutatástól kezdve a kézsebészetten át az archasadék és a farkastorok kezeléséig.

3. kép: A Ladányi-villa

A házat (amely akkor bombasérült volt) a második világháború után vette testvérével, Ladányi Sándor ügyvéddel együtt. Mint visszaemlékezéseiben elmondja, szándékuk az volt, hogy a villát „az archasadásos gyermekek rehabilitációs otthonának” hagyományozzák. Sajnos ez sohasem valósult meg.

A villát nagy valószínűséggel az a Vári Szabó Tibor tervezte, akire abban az időszakban a nagyerdei fürdő bővítését is bízták, és akinek saját villája ugyancsak a Weszprémi utcában, a Ladányi villával szemben áll. Az olcsó, racionális építéshez a tervező a megfelelő formát is megtalálta, ahogy az a fürdő épületein is feltűnt. A közkedvelt sarokablak könnyeddé teszi, a nagy hálós üveg és a lebegő födémlemezek használata pedig már megjelent saját házában az egyetemi villamosmegálló kis épületén is.

A geometrikus tömegformálás, a hálós osztású nagy üvegfelületek használata egyértelműen azonosítja a stílust a Bauhaus 1926-os dessau-i épületével, melyet maga Gropius tervezett. A háromszobás lakás egyszerű alaprajzi elrendezésű: az utca felől induló hosszú, középső közlekedőre kétoldalt szobák, fürdők,

vécé csatlakoznak, s a tengely a sor végén álló konyhába fut. Itt egy hátsó kijárat a kertbe vezet. A tömegképzés a tágas telken szabadon álló épület alaprajzát követi. Az egyszerű téglatesteből alkotott tömegkompozíciót a tetőterasz és a hozzá vezető kis emeleti szint teszi mozgalmassá.

Alaprajzából teljesen hiányzik az alá-fölrendeltség, amely a történeti építészetben s a magyar parasztházakban is fontos szervező erő. Itt a mellérendelés, a helyiségek egyszerű sorolása a jellemző. Ennek kellemetlen következménye, hogy a főbejárat éppen a padláslépcsőnek vezet, majd utána a sor végén álló konyhának, miközben a nappaliba egy oldalajtón lehet benyitni. Ebben talán éppen a Bauhaus szociális szándéka, a társadalmi egyenlőtlenségek elleni fellépése nyilvánul meg áttételesen. Szocialista építészetünk éppen ezt sokszorosította a lakótelepeken. A közép nélküli lakás – némelyek szerint tudatos politikai szándékkal – nem adott alkalmat a családi együttlétre, ezzel az egyénekre szét-szabdalt tömeg otthonává téve városainkat. Ezt a hibás szemléletet fedte fel a magyar szerves építészet Csete György és Makovecz Imre vezetésével, s kezdte el a lakóelőteres lakások tervezését, amely futótűzként terjedt el, rátalálva az emberek valóságos vágyaira. Ezekben a lakás központja egy olyan tágas tér, amelyhez szorosan kapcsolódik a konyha és az étkező, a családi tűzhely mai megfelelője. A Weszprémi utcai villa ezt nem tudja. Meglehet, a városi polgári létforma ekkor még cselédekkel készítette el az ételt, s a konyha ezért csak mellékhelyiségnek számított, akkor is hibás tervezés eredményének kell tekintenünk a nappali súlytalan szerepét.

Ma is figyelemreméltó érdeméért kell viszont megemlíteni az épület külső téri tagoltságát, vagyis azt, hogy gazdagon alkalmazza a fedett teraszokat. Ezek a félkülső terek, az árnyas tornácok emlékei, rendkívül hasznosak, ugyanakkor könnyed szerkezetükkel, árnyékhatásukkal kellemesen oldják a szögletes tömegképzést. Szerencsés módon ezek a teraszok éppen a ház északi oldalán állnak, a lakószobák előtt, így a mai megváltozott éghajlatnak megfelelően hatásoosan védekeznek a nyári hőség ellen. Eredendően viszont talán éppen a polgári magamutogatás vagy a falusias kispadra üldögélés szokása lehetett a szándék, hiszen ezek éppen az utca, a nyilvánosság felé fordultak. A sarokra néző teraszt később be is üvegezték, talán túl sok volt mégis a nyitottság. Ez tehát nem eredeti, de teljesen stíluskövető, s a ház leghatásosabb elemévé vált. A bejárat terasz mellvédjén érdekes részletmegoldás teszi pikánssá a Bauhaus szigorúságát: a virágvályúk oldalát fűrészfogas sorminta díszíti. Mintha mégis túlzás lett volna a végletekig vitt „tisztaság”. Megérintette az „art deco” egy kis visszafogott, geometrikus mintával.

A Bauhaus formai, szerkezetani felfogása a második világháború után eluralta az építészetet, ám az eredetileg „modern” jelzővel illetett korszakban, a húszas-harmincas években csak elvétve jelent meg. Debrecenben is gyorsan fel lehet sorolni alkotásait. Éppen ezért fontos a fennmaradt néhány példa. Építésze-

ti felfogása manapság nem mond újat, hiszen a második világháború utáni modern építészet nagyrészt ennek a folytatása. A Ladányi-villa ezért helyi védettségű épület. Jelenleg magántulajdonban van, de lakatlan, így egyre romlik az állapota.

Térjünk vissza a Simonyi út elejére; itt, a 4. szám alatt áll a Tankó-villa (4. kép): **Tankó Béla** filozófusnak (1876–1946) és fiának, **ifj. Tankó Béla** biokémikusnak (1905–1974) a háza. Viszontagságos sorsa volt, különösen a világháború idején, amikor hol a németek, hol az oroszok vették birtokba.

4. kép: A Tankó-villa

Az idősebbik Tankó Béla 1914-ben érkezett nyilvános, rendkívüli egyetemi tanárként az egyetemre, vagyis a bölcsészkar első professzorai közé tartozott. Két cikluson át is dékán (1920–21, 1940–41), az 1936–37-es tanévben pedig az egyetem rektora volt. Sokoldalú tudós: a filozófián kívül teológiával, irodalomtörténettel, zenetörténettel is foglalkozott. Tudományos munkásságának középpontjában Kant vallásértelmezése állt. Az egyetemen énekkart és zenekart szervezett (ő maga gordonkán és fuvolán játszott). Jelentős szerepe volt a Nyári Egyetem 1927-es megalapításában.

Ifjabb Tankó Béla tevékenysége különösen szorosan összefonódik a villával, amely számára nemcsak lakás volt: itt, az emeleti részen rendezte be azokat a laboratóriumokat, amelyek a későbbi szerves kémiai intézet megalapításához vezettek. Ő volt az 1949-ben létesült Természettudományi Kar első dékánja

(addig a természettudományos tanszékek a bölcsészkar kötelékében működtek). Az Orvostudományi Egyetem önállósodása után megbízták az ottani Biokémiai Tanszék megszervezésével; szobra ma az orvostudományi szoborparkban látható. Emlékét őrzi az az évente adományozott díj is, amelyet a család alapított.

A városi mikrofilmtárban található adatok alapján a villát 1911-ben építette Erdődy Lajos, aki valószínűleg kőművesmester volt. 1913-ban emelet-ráépítésre kapott engedélyt, ezzel együtt a nagyszabású tornyot is megemelte. Az iratok még 1939-ben is őt említik tulajdonosként. Dr. Tankó Béla neve először az 1945-ös háborús kárfelmérési úrlapon szerepel, ekkor már az ő birtokában volt a sok kárt szenvedett épület (természetesen az idősebbik professzorról, a filozófusról van szó). Meglehet, hogy bérlőként már korábban is itt lakott, sőt, akár az is feltehető, hogy az emelet-ráépítés már az ő kívánságára készült 1913-ban. Az is lehet, hogy a rektori fizetés tette lehetővé számára 1939 után a ház megvásárlását, s ebbe akár még a fia jövedelme is besegíthetett. Erről megbízható adataink nincsenek, s a családi emlékek is bizonytalanok.

Az épület a 20. század tízes éveinek bizonytalan formavilágában fogant. Kicsit még eklektikus, kicsit már szecessziós, annak is a Kós Károly vezérelte magyaros irányzata ismerhető fel benne leginkább, az erdélyi népi építészet tetőformái és faragott, fűrészelt díszítései. Alatta a vakolt falfelületek még enyhén barokkosak, de a boltívek elnyújtása már a kései stílusidézés kifáradását jelzi. Érdekes, hogy ugyanilyen elbizonytalanodó formavilágú a Kenézy-villa is, bár az jóval későbbi. A tető gazdag tagoltsága, finom részletekkel díszített, látványos tömegkompozíciója a Simonyi úti villasor egyik romantikus remeke lehetett. Sajnos a háború pusztításait a mai napig nem pótolták. A szomszédos villák sorában ez is helyi védettséget élvez, talán annak reményében, hogy egyszer majd visszakapja eredeti formáját.

Fejezzük be sétánkat a Klinika-telepen, a Kenézy-villánál (5. kép), amelyben ma orvostörténeti múzeum és az egyetem Professzori Klubja működik.

Nevét az egyetem meghatározó egyéniségéről, **Kenézy Gyula** szülészorvosról (1860–1931) kapta. Kenézy volt az egyetem első orvosprofesszora, egyetemesmind első orvos rektora (1919–20). Debreceni orvosi működése azonban jóval korábbra nyúlik vissza: már 1885-től a városban dolgozott. Oroszlánrésze volt az egyetem, azon belül is az orvoskar megalapításában: miniszteri biztosként ő javasolta a Nagyerdőn egy négykarú egyetem fölállítását. A korábban általa megalapított bábaképzőt 1919-ben nyilvánították Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikává. Ebben az épületben (a villával szemben) ma mellszobor őrzi az emléket, így adózva a klinikaalapító munkásságának.

Kenézy Gyula rendkívüli tekintélyű egyetemi vezető volt. Lampé László idézi a professzortárs, Kettesy Aladár levelét: „Ő olyan hatalom volt Debrecenben, akinek hozzájárulása nélkül egy hajdú kabátjának a gombját se lehetett fel-

varrni.” Ugyancsak Lampé László írja cikkében, hogy Kenézy „házában rendszeres volt a művészek találkozója a város és az egyetem prominens személyiségeivel”. Ezt a hagyományt folytatja ma a Professzori Klub azonos helyszínén, a Kenézy-villában. Jóllehet az épület önmagában nem védett, felújítása és méltó hasznosítása mintaszerű, példamutató értékű lehet a többi professzori villa számára is. A múzeum kialakítása elsősorban dr. Kapusz Nándor főtanácsos több évtizedes munkásságának köszönhető.

5. kép: A Kenézy-villa

1912-ben két egyetem felállítását mondta ki az országgyűlés: az egyiket Pozsony, a másikat Debrecen székhellyel. Erről így értesít a korabeli sajtó a *Debreceni Képes Kalendárium* 1933. évi számában:

„Debrecenben, a százezer lakosú városban negyedszáz éves háromfakultású Akadémia működött, így tehát megvolt az alap az egyetem kiépítésére. Az Akadémia az egyetem létesítésével megszűnt és helyébe a tudományegyetem három fakultása, a református teológia, jogi- és bölcsészeti kar 1914-ben megnyílt. A negyedik, orvosi fakultás részére otthont kellett építeni... A tervek 1913-ban elkészültek és 1914 tavaszán az orvosi kar építkezése is megkezdődött. A terveket Korb Flóris műépítész készítette, és ő vezette az építést is. A forradalom alatt nem történt semmi. 1923. év szeptemberében a belgyógyászati és sebészeti klinikákat, a röntgenintézetet, főző- és mosókonyhákat, a gépházat átadták a használatnak. 1924-ben a gyermekklinika és a bonctani intézet, 1925. évben a

szemészeti, bőr- és bujakórklínikák, 1926–27-ben az elmeógyógyászati és nőgyógyászati klínikák befejezésére került sor.”

Az egyetem neobarokk központi épülete 1932-ben készült el, s ezzel egy 1914-től tartó, hosszú, majd két évtizedes építési folyamat zárult le. Ezalatt a hosszú idő alatt az országban egyedülállóan egységes egyetemi klínikatelep épült historizáló modorban. Jó funkcionális rendszere – pavilonokat összekötő földalatti alagútjával – csodálatosan simul az erdei környezethez, s romantikus, dús fantáziával, gondos részletképzéssel megtervezett historizáló épületei vonzóak, emberségesek, barátságosak. S ez egy kórháznál óriási érdem. Borsos József főépítész azonban nem ok nélkül bírálta németes stílusát idegensége miatt. Ő a művészetben a magyar jellegzetességeket kereste. Az Egyetemről ezt mondta egy előadásában:

„Vannak különben egészen jóhiszemű maradiak, akik hirdetik, hogy csak a nyugatról, az idegenből vett művészet utánzása a kultúr munka. Mint pl. a debreceni egyetem nagyszerű tervezője, Korb építész mondta, hogy azt tartja a tervezésnél szem előtt, hogy ha nyugati ember a nagyerdőben az egyetemre rábukkan, azt képzelje, hogy otthon – nyugaton – van. Pedig ezzel nem szolgálja a magyar kultúra ügyét.”

Be kell látnunk azonban, hogy az egyetemi épületek egységes, neobarokk stílusa nemcsak lenyűgözően harmonikus, de szellemisége, mondanivalója is tartalmas. A neobarokk ugyanis a gazdagságát eljátszó dzsentrivilág maradék álmvilága mellett a Trianon utáni magyar önérzetet is képviselte. Ebben a kultúrharcban a magyar arisztokrácia „töretlen” hatalmának, szellemi fölényének jelzésére a barokk főúri építészet tűnhetett alkalmasnak, jóllehet a szecesszió és a modern mozgalom is megjelent már időközben a palettán. Klebelsberg Kunó gróf egyeteme, amely Tisza István gróf nevét vette fel 1921-ben, természetesen barokk környezetben kapja meg a szükséges rangját. Itt azonban nem a gazdasági hatalom hivalkodik, hanem a tudomány emelkedik a legnagyobb méltóság szintjére. Ebből részesül minden oktatója és hallgatója, ezért szereti mindenki.

A *Debreceni Képes Kalendárium* 1933-ban számolt be arról, hogy a Klínikán utolsóként a Szülészeti Klínika épült fel 1927-ben, s Lampé László tanulmánya szerint ekkor készült el vele szemben a tanári villa is. (Ezután fogtak hozzá az egyetem központi épületéhez, amelyet 1932-ben avattak fel.) A terjedelmes épületben elsősorban Kenézy professzor családjának lakását rendezték be, de a földszinti legnagyobb helyiség tárgyalóterem, hivatalos megbeszélések céljait szolgálta. Ugyancsak Lampé professzortól tudjuk, hogy az alagsorban kapott helyet egy jól berendezett műhely, ahol mindenféle kézimunkára, eszközök javítására alkalmas kéziszerszámok mellett gyalupadot és esztergapadot is elhelyeztek. Kenézy kedvenc időtöltése volt a hegedűkészítés. Szakemberek is elismeréssel illették a kitűnő hegedűket. „Előkelő” elhelyezése volt a villában a két kedvencnek, a kivételesen szép két komondornak.

A *Debreczen* nevű újság 1927. május 13-i számában tisztelettel számolt be a professzor családjának beköltözéséről: „Ahogy elhagyja a látogató a klinikát, szemben találja magát Kenézy professzor új lakásával. A sors kegyes volt a tudós professzorhoz, akinek megadatott az, hogy évtizedek fáradalmának, harcának gyümölcsét, évtizedek álmainak álmát kőbe faragva láthatja a nap minden órájában: a Debreceni Egyetem Szülészeti Klinikáját.” Kenézy Gyula 1930-ig lakott ott, 1931-ben meghalt.

Az antik építészeti hagyomány, főleg a görög és a római, alapvető kultúraformáló ereje Európának. Az újonnan kialakuló stílusok rendre visszatérnek ehhez az ősforráshoz. A középkor végével kivirágzik újra a reneszánsz művészetben, majd a barokk, a klasszicizmus, az eklektika készletárát alkotja, más-más szemléletmóddal kezelve. Még az elmúlt évtizedekben is felbukkant a posztmodern klasszicizmus képében, de a magánépítkezések terepén napjainkban is felismerhető a leegyszerűsített párkánytagozatok használatában, a giccses oroszlános-oszlopos portikusokról nem is beszélve. A történeti stílusidézés, vagy ismertebb nevén az eklektika, mint tömegépítészet, a 19. század második felében már főleg a romantikus színpalak építésében jeleskedett. Az antik homlokzatok mögött szomorú, gangos bérházak épültek. A 20. század első évtizedei megállították végre ezt az évezredek mókuskerekét, és friss, új gondolatok szabadultak fel a szecesszió, majd a modern építészet kibontakozásával. Aztán ebben a szellemi pezsgésben még egyszer felmerült a víz fölé a historizmus hajója, mégpedig elsöprő erővel. Az egyetemi építkezések és a Déri Múzeum elhalványították a jóval eredetibb, magyaros szecessziós Vármegyeházát, vagy Borsos József kiváló Ravatalozóját, és még inkább a csekély számú modern épületet, a fürdőt és néhány családi házat. Az egyetemi tanárok lakásainak áttekintése érdekes körképet eredményez, mert ezek mindhárom jelentős irányzathoz (neobarokk, szecesszió, modernizmus) kiveszik a részüket. Mintha éppen az lett volna a sétánk célja, hogy az egyetem szellemiségének sokszínűségét igazolja. A legismertebb professzori villák látszólagos véletlenszerűségükben olyan keresztmetszetet tárnak elénk, amely a debreceni egyetemet nemcsak a létrejöttét követő időszakban jellemezte, hanem azóta is folyamatosan.

Felhasznált művek

Csohány János: *Szentpéteri Kun Béla jogászprofesszor, a Debreceni M. Kir.*

Tisza István Tudományegyetem 1930/31. tanévi Rector Magnificusa. Gerundium 2017/3, 3-22.

http://gerundium.lib.unideb.hu/file/7/5a8696bd1f6ed/szerzo/Csohanyi_J_Szentpeteri_Kun_Bela_jogaszprofesszor.pdf

Debreceni Képes Kalendárium 1933. 92. l.

- Ladányi Józsa: *Visszaemlékezéseim*. DOTE Rektori Hivatala, 1983.
<https://www.antikvarium.hu/konyv/dr-ladanyi-jozsa-visszaemlekezeseim-574805>
- Lampé László: *Kenézy Gyula, a Debreceni Egyetem első orvos rektora*. *Gerundium* 2014/1–2. 5-27.
<http://gerundium.lib.unideb.hu/file/7/56136d9f53126/szerzo/02Lampe.pdf>
- Makrai Sonja: *Egy »bolsevik« konzervatív*. *Magyar Nemzet Online* 2018. január 21.
<https://mno.hu/hetvegimagazin/egy-bolsevik-konzervativ-modernista-2441406>
- Nyul Imre: *A debreceni Sestakert*. Debrecen, magánkiadás, 2018.
- Tamusné Molnár Viktória: *Tankó Béla, a sokoldalú tudós*. Kézirat.
https://www.academia.edu/6852056/Tank%C3%B3_B%C3%A9la_a_sokoldal%C3%BA_tud%C3%B3s